

GÜMÜŞHANE EMİRLER CAMİİ VE MEDRESESİ

GÜMÜŞHANE EMİRLER CAMİİ VE MEDRESESİ / EMİROĞULLARI Emiroğulları 'ndan Eşrafü'l-Kuzât El-Hâc Hasan Necmeddin Efendi Vakfı (1842)

Dr. Ali Osman Emiroğlu
Yerel Tarih Araştırmacısı

Vakıflar Genel Müdürlüğü Kültür Tescil Dairesi Başkanlığı Vakıf Kayıtları Arşivinden, tespit edilen, Gümüşhane ve çevresinde 1842-1914 yılları arasını ihtiva eden 32 adet vakıf vardır.

Bu vakıfların 10'u Gümüşhane Merkez ve köylerinde, 12'si Torul'da, 7'si Kelkit'te ve 3'ü Şiran'da kurulmuştur.

Bu vakıfların en erken tarihlisi 18 Aralık 1842 tarihinde Cami-i Kebir mahallesinden Emiroğullarından Eşrafü'l-kuzât el-hâc Hasan Necmeddin Efendi'nin kurduğu vakıftır.

En son tarihli vakıf ise 27 Nisan 1914 tarihinde Kelkit Kazasına tabi Morokom Köyü'nden Fındıkçioğlu Hafız Ali Efendi'nin vakfıdır. Bu 32 vakfın kurucularından biri kadın diğerleri erkektir. Yine bu vakıfların 27'sini hayırseverler yalnız başlarına kurarken, 5 vakıf ise birden fazla hayırseverin katılımı ile kurulmuştur. Bu vakıf kurucularının 30'u bulundukları kaza, nahiye ve köyden iken iki vâkıf ise farklı yerlerdendir. Bunlardan biri Tirebolu Kazası'nın Adabükü Köyü'nden Müderris İsmail Efendi, değeri ise Sürmene Kazası'nın-Hamurgan Köyü'nden Hacı Beyoğlu Sekman Ağa'dır.

Vakıflar vakfedilen mallar açısından iki kısma ayrılır.

Menkul vakıflar, gayr-i menkul vakıflar. 32 vakıf bu açıdan tasnif edildiğinde, bunların dördü gayr-i menkul ve 28'si ise menkul yani para vakfıdır.

Dört Gayr-i menkul vakıf şunlardır;

Birinci vakıf; Cami-i Kebir Mahallesiinde EMİROĞULLARI ndanEşrafü'l-kuzât el-hâc Hasan Necmeddin Efendi'nin kurduğu vakıftır . El-hâc Hasan Necmeddin Efendi, aynı mahallede hudutları belli fevkanî (aşağı) ve tahtanî (yukarı), dahiliye ve hariciyesiyle olan bir adet konağını, bu konak içinde mefruşatıyla birlikte büyük bir oda da bulunan bir adet Kelam-ı kadim (Kurani Kerim) ile 143 cilt kitabını. Ayrıca bir adet olmak üzere çalar saat, şamdan ve tablası, 12,5 kıyye ağırlığında sini, abdest leğeni, el leğeni ve ibrik, 12,5 kıyye ağırlığında bakır mangal ve tablası, bakır güğüm, Gördes halı seccade, döşek, şilte, yastık ve 2 adet yorganını, Burhaneddin Cami Şerif Mahallesi'nde hudutları belli olan bir adet bahçe ve derununda vaki fevkanî ve tahtanî konağını, Emirler Mahallesi Kassarhane mevkiinde vaki üç göz değirmen, iki dink (Çeltik) ve dâhilinde bir ambar bir oda ve ahır olan emlakini vakfedip şöyle şart etmiştir.

Kitapları okumak isteyenlere belde dışındakilere altı ay, diğerlerine ise 40 süre ile mütevellî tarafından verilmesini, Bahçeden elde edilecek geliri ise, 15 kuruşunu bahçe bitişiğindeki köprünün tamiri için, Cami Kebir'de kendisi yakması için bir kıyye bal mumu, Burhaneddin ve Osman Ağa Cami'lerine yarım kıyye bal mumu verilmesini ve Kurban bayramında iyi bir koçun kurban edilmesi, Kassarhanedeki değirmenin gelirini ise, değirmenin tamir masrafları çıktıktan sonra, Ramazan ayının başında Cami-i Kebir, Osman Ağa Cami, Çarşı Cami, Cami-i Hızır, Burhaneddin, Sadullah Efendi ve Emirler Camiinin imamlarına 15 kuruş, müezzinlerine 10 kuruş, Sorda Cami'nin imamına 15 kuruş verilmesini, kalanını ise mütevellî olan kimsenin tasarruf etmesini istemiştir. Ayrıca kendi hayatta olduğu sürece kendisinin vefatından sonra erkek ve kız çocuklarının mütevellî olmasını şart koşturmuştur.

İkinci vakıf; Torul Kazasının Kürtün Nahiyesi'ne tabi Söğüteli Köyü'nden Salih b. Hasan vakfıdır. Vâkıf Salih aynı köyde hudutları belli olan bir bab değirmenini vakfederek kiraya verilmesini istemiştir. Kira gelirinin 300 kuruşunu senelik olarak köyde yeni inşa olunan Nusretiye Cami'nin hatibine verilmesini ve gelirin fazlasını ise erkek çocuklarının tasarruf etmesini şart koşturmuştur.

Üçüncü vakıf; tek kadın vakıf kurucusu olan, Gümüşhane Sancağı'nın Arapdere Köyü sakinelerinden Pambuk Hatun'un vakfıdır. Pambuk Hatun, aynı köyde hudutları belli dört dönüm meyve ağaçları olan bahçesini vakfederek şöyle şart etmiştir. Adı geçen bahçe mütevellî tarafından kiraya verilip elde edilen gelir, yeri kocası tarafından verilen ve köy halkı tarafından inşa edilen caminin imam ve hatibi olan oğlu Molla Hüseyin Efendi'ye verilmesini istemiştir.

Dördüncü vakıf; Kelkit Kazasına tâbî İskâh Köyü ahalisinin camilerinin giderlerini karşılamak için kurdukları vakıftır. İskâh köy halkı camiinin bitişğine yaptıkları bir demirci dükkânı ve bir Zahirî ambarını vakfetmişlerdir. Dükkân ve ambarın her sene kiraya verilip, elde edilen gelirin dört hisseye ayrılmasını, iki hissenin cami imamına ve bir hissenin hatibe ve bir hissenin de mütevellî eliyle istirbâh olup caminin, ambarın ve dükkânın tamirine kullanılmasını istemişlerdir.

Emirler Camii ve Medresesi,

Emirler Camii Yenimahalle, Emirler caddesindedir. İnşa edildiği saha yol seviyesinden aşağı kotta kalan eserin Batı ve Güney cepheleri konutlar ile çevrilmiştir. Herhangi bir kitabesi bulunmayan eserin banisi ve inşa tarihi kesin bilinmemekle birlikte 18.yy'ın sonu 19.yy'ın başında Emiroğulları tarafından yapılmış olması muhtemeldir. Plân bakımından asli vaziyetini muhafaza eden yapıya 1950,1956,1959 ve 1970'li senelerde bir takım ilaveler ve onarımlar yapılmıştır. 1955'lerde askeri depo olarak kullanılan yapı günümüzde ibadete açıktır. Mütevazı ve küçük boyutlu tasarlanmış camii kare planlı ve kübik gövdeye sahiptir. Harim köşelere yerleştirilen tromplarla geçişin sağlandığı kubbe ile örtülüdür. Harim kapısı kuzey

cephe aksanı yerleştirilmiştir. Kuzey duvarın doğu kenarına tek şerefeli minare bitleştirilmiştir. Eserin kuzey ve doğu yanlarında "L" şekilli muhdes bir avlu meydana getirilmiştir. Yoldan birkaç basamakla inilen avlunun kuzey duvarında giriş kapısı, kuzeydoğu köşesinde helâ ve abdest musluklarının bulunduğu müstemilat yer almaktadır. Bulunduğu mevki Gümüşhane'nin köklü ailelerinden Emiroğulları'nın ismine izafeten Emirler mahallesi namıyla adlandırılmaktadır. Son devir Osmanlı Din alimlerinden Gümüşhaneli Ahmet Ziyaüddin Efendi Emiroğullarısülalesine mensuptur. (bkz. Cumhuriyetin 75. yılında Gümüşhane, Gümüşhane, 1999, s.156). Söz konusu bu muhite isimlerini verecek kadar nüfuza sahip oldukları anlaşılan Emiroğulları ailesi Emirler Camii'ni inşa ettirmişlerdir. Cami ebatları itibariyle mescit görünümü arzeder. Bulunduğu çevrenin ihtiyacını görece büyüklükte yapıldığı anlaşılır. Keza 1837 tarihli vesikalar tetkik olunduğunda Emirler mahallesinin ismine tesadüf edilmekte ve bu mevkide 256 Müslümanın İkamet ettiği anlaşılmaktadır. (Selahattin Tozlu, age., s.67.; BOA, D.CRD, No:806/40682). Muhakkak bu mevcudun yarısı yahut biraz daha fazlası çocuk ve kadın olması hasebiyle, fıkhi gerekçelerle Cuma namazı için camiye kullanmıyorlardı. Geri kalan sayı göz önüne alındığında ve yapının ebadını hatıra getirilirse Cami bu kadar mevcuda az gelecektir. Öyleyse eserin 1837'den evvelki bir tarihte yapıldığını kabul etmek daha doğru olur. Ünlü alim Ahmet Ziyaüddin Efendi'nin bu muhitte 1813'te doğduğunu ifade etmiştik.

İnşa malzemesinde, cephelerin çimento harcı ile sıvanması ve kubbenin kurşun levhalarla kaplanmasından dolayı görünmemekle beraber sözlü malumatlar ışığında kesme taş kullandığı anlaşılmaktadır. Cepheler, kuzey ve batı duvarları hariç masif ve yeşil boyalı düz sıvalı duvar yüzeylerini yansıtmaktadır. Güney cephede iki, doğu ve batı cephede birer adet pencere açılmıştır. Bütün pencereler cephe aksına göre simetrik düzende yerleştirilmiş boyuna dikdörtgen şekilli açıklıklardır. Bina kütlesi; beden duvarları ve örtü sistemiyle iki kademe halinde algılanır. Beden duvarları yapıyı çepeçevre dolanan bir saçakla sınırlandırılmıştır. Kurşun levhalarla kaplanan kubbe kare planlı mekândan daha dar tasarlanmıştır. Bu yüzden köşelerde boşluklar hâsıl olmuştur. Harim kapısı yarım daire kemerli bir açıklığa sahiptir. Buradan öncelikle dikdörtgen planlı küçük bir aralığa girilir. Aralığın doğu yanında kadınlar mahfiline çıkan ahşap bir merdiven yer alır. Aralıktan yine yarım daire kemerli bir açıklıktan harime geçilir. Harimi örten kubbeğe geçişler köşelere yerleştirilen oldukça derin yarımküre şeklindeki tromplarla sağlanmıştır. Tromp ağızları yarım daire şeklinde taşıntılı olarak harime açılmaktadır. Tromp aralarında Güney, Doğu ve Batı cephelerinde duvar yüzeyinden belirgin bir taşıntı yapan sivri kemer teşkil edilmiştir. Pencereler dış cephedeki düzenin aksine yarım daire kemerli birer açıklık olarak harime yöneliktir. Batı duvarın kuzey ucunda yapılan batı yönden ilave edilen mekâna girişin sağlandığı yarım daire kemerli açıklık bulunmaktadır. Duvarların alt kısmı lambri ile kaplanmıştır. Kubbe, tromplar ve duvar yüzeyleri yeşil boya ile boyanmıştır. Mihrap güney duvarın ekseninde duvar yüzeyinden biraz taşıntı yaparak yerleştirilmiş ve beş kenarlı bir niş halinde yapılmıştır. Mihrap yüzeye ve nişi beyaz renkli yağlı boya ile boyanmıştır. Kavsarası yatay ve dikey surette kademelendirilerek mihraba görüntü zenginliği verilmeye çalışılmıştır. Minber güney-batı duvara bitişik ve geç tarihlerde yapılmış sanat özelliği olmayan ahşap bir eserdir. Harimin kuzeyinde mekânın üçte birini kaplayan, doğu, batı ve kuzey duvarlara bitişerek yapılmış ahşaptan kadınlar mahfili yer alır.

Hacı Emiroğulları Beyliği kitabının 4.bölümünde -Emiroğulları ailesi beşeri dağılımı- 1970 li yıllardan bu yana köy köy ziyaretler yaparak o tarihler de hayatta olan yaşlılarımızdan sözlü tarih aktarımları yapan, Yerel Tarih Araştırmacısı Zekeriya Emiroğlu tarafından bizlere notlar yoluyla aktarılmıştır.

1-14 Kasım 1972 tarihi, Büyük Ayvasıl (çağlayan) nahiyesinin Kozluca (Mendi) köyündeki Emiroğullarından 81 yaşındaki Hacı Fehmi Demirin, anlatımı; Emiroğulları Orta Asya Horasan ve Buhara aktarımı, Trabzon ve Gümüşhane yedağılmışlardır. Eskilerimizin 4 kardeş olduğunu söylüyor ve isimlerini şöyle sayıyor; Emir Ali, Emir Hasan, Emir Mehmet, Emir Ahmet adları altında gelmişlerdir. Bende eskilerimizden ve Babamın Dayısı Berber Yunus Demir den aldığım bilgiye göre Gümüşhane tarafından Emirköy den geldiğimizi söylemişti. Bayburt Çerçi köyün de akrabalarımız olduğunu hepimiz biliriz. Eskilerimizin 3 kardeş olduğunda köyümüzdeki yaşlılarımız ittifak halindedirler. İsimlerini Emir Hasan, Emir Ahmet, Emir Ali olarak ifade ederler. Hacı Fehmi Amca Bayburtun çerçi köyünde akrabalarımız olduğunu aynen söyledi. Hem Konya dan hem de Gümüşhane den gelişde sürgün olduğunu ifade ederler. Aynı şekilde Araklı Pervane köyümüzde ki yaşlılarımızdan, geliş hikayelerimizden sürgün olduğunu aynen ifade etmişlerdir. Fehmi amca ayrıca İyidere de, Yomra da, Araklı Mahura köyünde, Arhavi de Emiroğulları olduğunu ifade etmiştir.

2- Temmuz 1973 tarihinde Çağlayan Nahiyesinde Hacı Fehmi Demir (1309 doğumlu) ve Şevki oğlu Yunus Demir (1324 doğumlu) anlatımlarında ayrıca Köylerindeki Emiroğullarının soyadı kanunu zamanında bir kısım sülalenin Emir, Emir Ali dededen devam edenler Emral, Bir kısımda Özdemir soyadını almıştır.

3- 9 Haziran 1973 tarihinde Bayburt un Çerçi köyündeki Emiroğullarından 68 yaşında ki Tahir oğlu Nejat Tekdemir amcanın evin de, Şaban oğlu 60 yaşında ki Hacıbey Memiş Amcanın ve Hafız Mustafa oğlu Abdulaziz Tekdemir (Bayburt Tapulama mahkemesi Katibi, Yaş 47), ve ARAKLI pervane Emiroğullarında Kadir Demir (yaş 40) huzurda sohbet sırasında, EMİROĞULLARI Gümüşhane'nin Emirler Mahallesinden Çerçi ve Pervane köyüne dağılmışlardır. Gümüşhanenin Biyalı köyüne Emir Osman Adında ki dedemiz imam olmuş hemde yerleşmek istemiştir. Burası verimli olmadığı için terk etmişlerdir. Çerçi köyündeki Emiroğulları önce Mollaoğulları soyadını almışlar, sonrasında soyadı kanunun zamanında Hacı Kasım Memiş soyadını, Hacı Temir Tekdemir soyadını almıştır. Osmanın oğulları Hacı Temir ve Hacı Mehmet dir. Hacı Mehmet ler şimdiki Hacı Kasım olan Memişler, HacıTemir olanlar şimdiki Tekdemir lerdir.

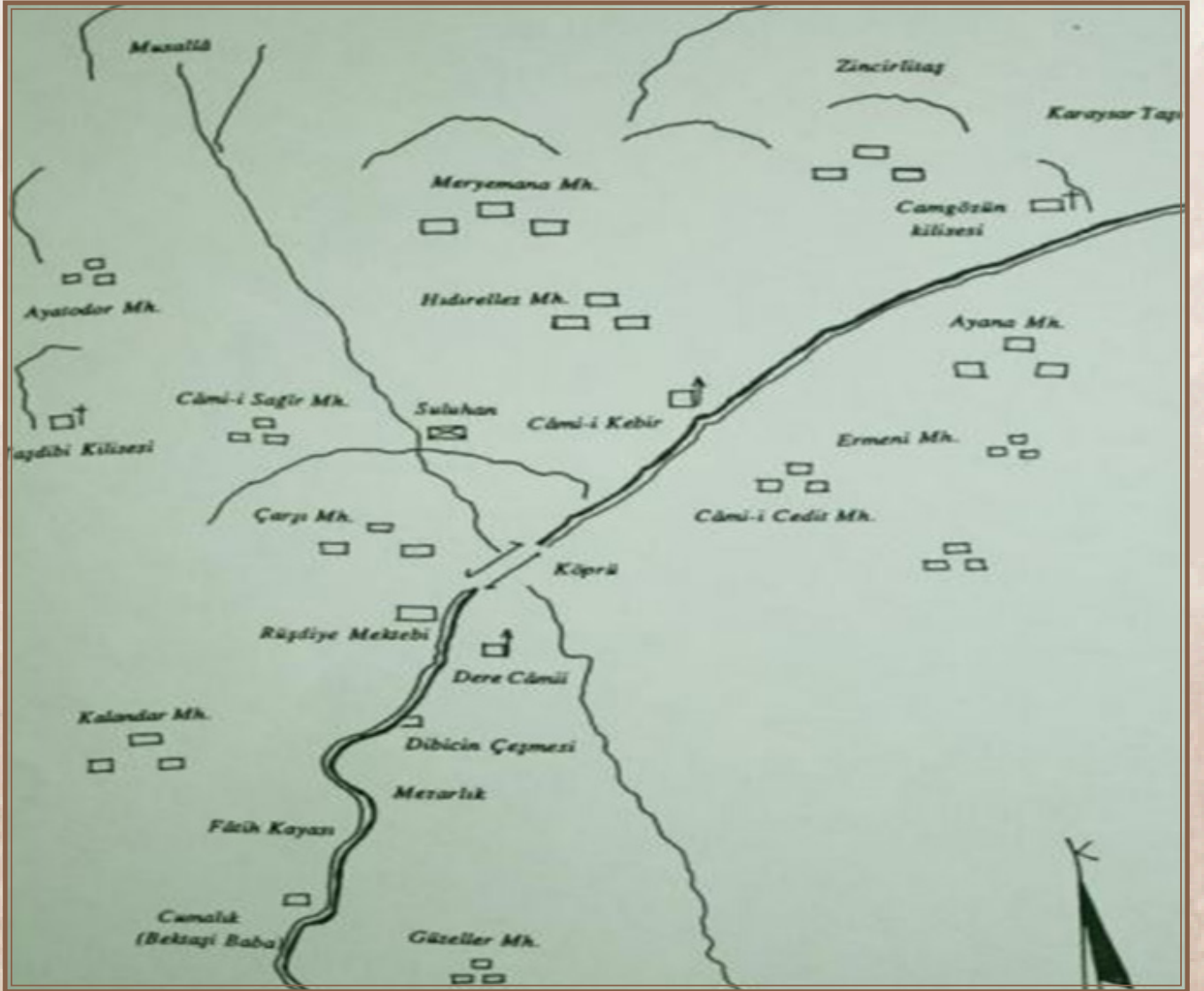
4- 10 Haziran 1973 tarihinde Çerçi köyündeki Emiroğullarından Hacı oğlu Şaban Memiş in (yaş 70) anlattığına göre Emiroğulları Gümüşhane nin Emirler mahallesinden dağılmışlardır. Emirler Mahallesini Dedelerimiz vakf ederek çıkmışlardır. Emirler camii Emiroğulları tarafından inşa edilmiş ve haziresinde Altıncı dedemiz Emir Osman'ın mezarı Emirler kabristanlığındadır. Dedelerden Emir Mehmet, Molla Osman, Emir Osman bu kabristanlıkdaistirahattedirler. Çerçi Köyünün eski Muhtarı Ali oğlu Hasan Memiş (yaş 76) bu verilen bilgileri aynen doğrulamıştır. Molla Osman, Molla Mehmet, Hacı Mehmet, Hacı Kasım, Hacı Mehmet le Hacı Kasım Memişlerin dedeleri, Molla Osman'la, Molla Mehmet hepsinin dedesidir. Molla Osman bin Molla Mehmet, Molla Osman oğulları Hacı Temir, Hacı Mehmet, Hacı Temirler şimdiki Tekdemir ler, Hacı Mehmet lerde şimdiki Memişlerdir.

5- İhsan oğlu 1340 doğumlu Necati Tekdemir in anlattığına göre Bayburt un Rüştü köyündeki ve Çerçi köyündeki Özdemir lerde Emiroğullarındandır. Necati Amca diyor ki ben 12 yaşlarında iken Dedem Hafız Mustafa ile Gümüşhane nin Emirler mahallesinden geçerken bana söyledi; Bizim eskilerimiz Emirler camii ni yaptırmıştır. Eskilerimiz bu mahalleyi vakf ederek çıkmışlardır.

6- 13 Haziran 1973 tarihinde Çarşamba günü saat 10.20 de sohbete iştirak eden 1335 doğumlu Orman Muhafaza Memuru Hasan oğlu Süleyman; Emirler mahallesinin ikiye ayrıldığını Kuzey tarafının (Trabzon yönü) Emir-i Cedit, Güney tarafının Emir-i Atik isminde anıldığını aynen söylemiştir. Bu Mahallelerin isimleri Emir-i Atik – Eskibağlar mahallesi, Emir-i Cedit- İnönü mahallesi olarak isimlendirilmiştir.

1837 yılında Gümüşhane'nin mahalleleri şunlardı: Cami-i Kebir, Cami-i Sagir, Cami-i Cedid, Çarşı, Hızır ilyas, Meryemana, Ayana, Ayatodor, İstavroz, Cami-i Burhan (Burhaneddin), Cami-i Rüstem, Cami-i Sadullah, Cami-i Sorda, Cami-i Emirler ve Cami-i Gözaçan Mahalleleri. Bu mahallelerden cami adı taşıyanların aynı zamanda birer eğitim öğretim kurumu barındırdığı ve bunların da cami ve medreseler olduğu şüphesizdir.

Eski Gümüşhane Yerleşimi (Kaynak; Egin Doğru)

Nitekim, Gümüşhane asıllı meşhur mutasavvıf Ahmet Ziyaeddin Efendi, Emirler Mahallesi'nde doğmuş, çocukluğunu burada geçirmiş ve ilk eğitimini de buradaki medresede almıştır. Emirler Camisi'nin bitişiğinde Emirler Medresesi bulunmaktaydı.

Aynı şekilde, Daltaban semtindeki caminin yanında aynı adlı bir de medrese vardı. Bu hâl 19. yüzyıl ortalarında da aynıydı. Fakat, bazı mahalleler zaman içinde diğerleriyle birleşmiş ve adı unutulmuştu. Nitekim, 1876 ve 1877 yıllarında Gümüşhane mahalleleri, yukarıda adları sayılanlar kadar değildir. Ancak, mevcut camilerde bir azalma olduğu şüphesizdir.

Ahmed Ziyâeddîn Gümüşhânevî 1813 (h. 1228) yılında Gümüşhâne'nin Emirler mahallesinde doğmuştur. Hayatının ilk on senesini "Emiroğulları" lakâbı ile meşhûrâilesi içerisinde geçiren Gümüşhânevî'nin, 1822 senesinde ticâret için Trabzon'a göç eden ailesiyle birlikte buraya gelmiş ve tahsilinin bir kısmını da burada tamamlamıştır. Beş yaşında iken, Kur'ân-ı Kerîm'i, sekiz yaşında, Kasâid, Delâil-i hayrât ve Hizb-i a'zam'ı hatmedip icâzet almıştır. Trabzon'da sarf, nahiv ve fıkıh dersi alan Gümüşhânevî, ticaret için geldiği İstanbul'da kalarak Beyazıt ve Mahmut Paşa Medreselerinde tahsil yapmıştır. Gümüşhânevî'nin birçok hocaları arasında Hafız Muhammed Emîn el-İstanbulî (1281/1864) ve Abdurrahmân el-Harpûfî (1267/1851) zikredilebilir.

Gümüşhane’de Günümüze Ulaşamayan Eserler

Çarşı Camii

S.Özcan San(a.g.e.,s.79) bu yapını çarşı yakınında bulunduğunu “karşı mahalleye geçen köprünün aşağısına düşüyordu” diye bahseder. Bu tariftten cami-i kebnir mahallesi ile cami-i sağır muhitlerini bağlayan Süleymaniye köprüsünü anlıyoruz ki bu köprünün biraz doğusunda bugün 2 no’lu minare olarak kayıtlara geçen minare mevcuttur. Söz konusu bu minarenin zikredilen camiye ait olduğunu düşünüyoruz. Bu malumat herhangi bir kaynak ve vesikadan eserin plan ve banisine ait bir bilgiye henüz tesadüf edemedik.

Dere Camii

Süleymaniye mahallesine çıkan yolun sağında, yol seviyesinden hemen aşağıda kalan eserden sadece minare kalmıştır. Minarenin hemen güneyinde camiye ait olduğunu düşündüğümüz duvar kalıntıları mevcuttur. Bu emarelerden caminin dikdörtgen planlı olduğu neticesine varmakla beraber hakkında daha geniş bir bilgiye şimdilik ulaşamadık.

Cami-i Cedid

Arşiv kayıtlarında hakkında bir bilgiye varamadığımız caminin diğer bir isminin küçük camii olduğu ve cami-i sağır mahallesinde inşa edildiği belirtilir.

Mehmet Ağa Camii Şerifi

Caminin arşiv kayıtlarında sadece ismi geçmekle beraber tarihine ve banisine işaret eden herhangi bir bilgi mevcut değildir. (VGMA, Defter No:2264)

Sadullah Efendi Camii

S.Özcan San (a.g.e.,s.80) eserin yerini daltaban çeşmesinin doğusunda göstermektedir. fotoğraftan tek şerefeli bir minareye sahip,üzeri kırma çatı ile örtülü küçük bir yapı olduğu anlaşılmaktadır. Arşiv vesikalarında (VGMA,defter no:2264, BOA,No:,,,,) yapının banisinin Sadullah efendi isimli bir zat olduğu ifadeleri geçmektedir.

Emirler Mahallesi Kadir Beyzade Hafız Mustafa Efendi Camii

VGMA,defter no:2264'te hafız Mustafa ismiyle geçen caminin plan ve inşasına ait bir bilgi mevcut değildir.

Es-Seyyid Ömer Ağa Camii

Caminin sadece ismini öğrenmemize nazaran yerini ve kendisiyle ilgili herhangi bir ifadeye rastlayamadık.

Burhaneddin Camii

BOA,no:....H.1273\M.1856 senesine ait bir kayda göre bazı görevlilere ilişkin bir konunun bahsedildiği eser Gümüşhane bağları olarak adlandırılan burhaneddin mahallesindeydi.(VGMA,defter no:2290)

Hacı Halil Camii

Cami-i Sağır mahallesinde bulunduğunu öğrendiğimiz eserin (VGMA,defter no:2290) ismi H.1217\M.1802 tarihli vaizlikle alakalı bir konunun neticeye bağlandığı bir vesika-da hacı Halil camii olarak geçmektedir.(BOA,dosya no:237) tam emin olmamakla birlikte Çagut hamamının kuzeyindeki minare kalıntısı buraya aitti. Plan ve mimarisi hakkında herhangi bir bilgiye sahip değiliz.

Zabun Ağa Camii

Günümüzde yeni mahalle ve bağlarbaşı ismiyle geçen emirler mahallesindeydi. (VGMA,defter no:2290) plan ve inşai düzeni hakkında bir malumatımız yoktur.

Gözaçan Hacı Ahmet Ağa Camii

Gözaçan mahallesindeki bulunduğunu öğrendiğimiz camii hakkında H.1163\M.1749 tarihli(BOA,dosya no:651) imam ve hatip tayinleriyle ilgili bilgi verilmektedir. Buna nazaran plan ve mimari vaziyeti hakkında arşivlerden şimdilik bir bilgi edinemedik.

Hanlar Sulu Han

Günümüze çok az bir kalıntısı gelmiştir.kurulduğu sahadan genmiş ve büyük ölçekli olduğunu üşündüğümüz han,ulu caminin güney doğusunda hükümet konağının yakınındaydı.S.Özcan San (a.g.e.,s.82) ahır,kahve dükkan ve odalardan müteşekkil iki katlı bir han olduğunu yazmaktadır.

Büyük Han

S.Özcan San (a.g.e.,s.82) bu binanın cami-i kebir mahallesinde yer aldığını genellikle kervanların burayı tercih ettiğini, on odalı ve büyük bür ahıra sahip bulunduğu şeklinde bilgi verir.

Bülbül Han

S.Özcan San'dan (a.g.e.,s.82) öğrendiğimize göre çarşı içindeki köprünün karşı tarafında bulunmaktaydı ve iki katlıydı.

Mırdıkoğlu Hanı

Bülbül han'ın karşısında yer alıyordu.(bkz.S.Ö.San, a.g.e.,s.83)

İsrailoğlu Han

S.Özacn San. a.g.e.,s.83

Yeni Han

Altı odalı ve kahve,ahır ile iki ardiyenin yer aldığını öğrendiğimiz yapı muhtemelen büyük ebatlı bir ev görünümündeydi.(bkz.S.Ö.San,a.g.e.,s.83)

Torul Büyükçit Köyü Emirler Çeşmesi

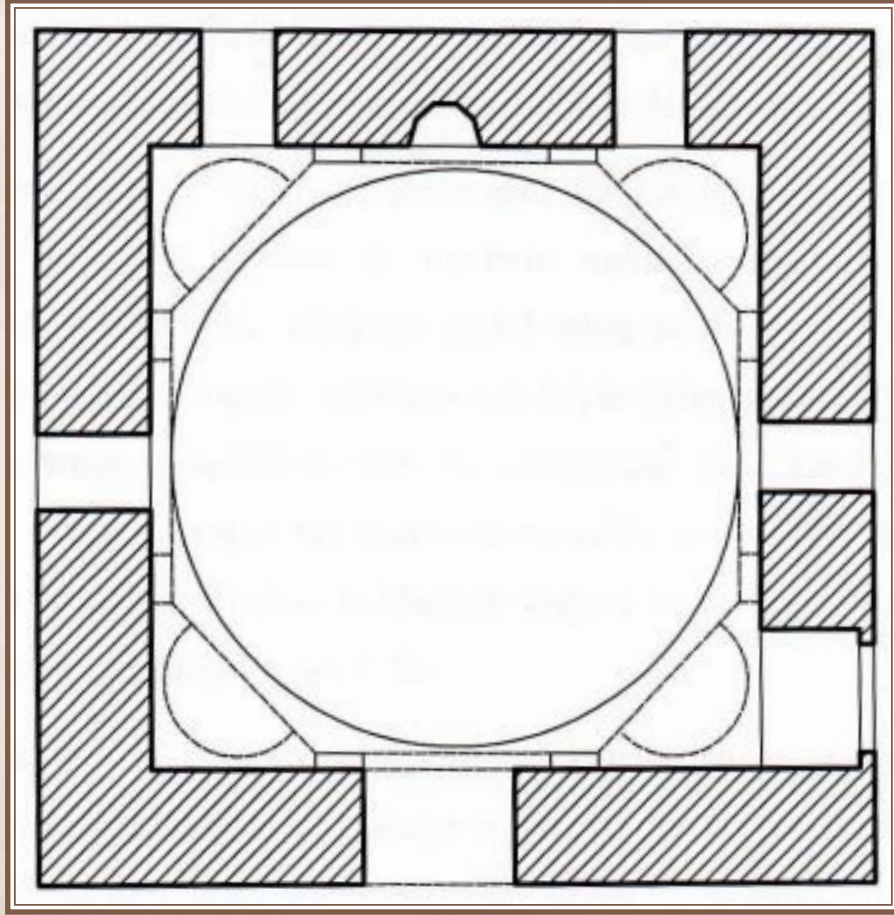
Çeşmenin yaklaşık yüksekliği 2,20 m, genişliği 2,50 m, değinliği ise 0,80 m'dir Yuvarlak kemerli, tek lülelidir. Yapı, bir duvar içerisine yerleştirilmiş, yola hâkim bir yüksekliğe kurulmuştur. Büyük ölçüde orijinal özelliklerini muhafaza eden çeşme kesme taş malzemeden yapılmıştır. Kemerin dışında kalan bölümler moloz taşla onarılmıştır. Derzleri kaba sıvalıdır. İki kademeli yuvarlak kemerin başlangıcından başlayan profilli taşlar, yatay olarak çeşme nişini de kat etmektedir. Ön kısmında yalağı vardır. Bölgede kitabeli nadir eserlerden birisi olması nedeniyle önemlidir. Alınlık kısmının ortasında üç satırlık Osmanlıca kitabesi vardır. Kitabeden anlaşıldığı kadarıyla çeşme, 1794-95 tarihlerinde inşa edilmiş ve yüz yıl sonra da onarım yapılmıştır.

Kitabede :

"İnnallahe la yudiu ecre'l muhsinin
ve kitabuhu Osman bin el-hac Hüseyin 1209
Ta'miru ta'miri Muhammed bin Mustafa 1312"

Anlamı :

Muhakkak Allah iyilikleri zayi etmez
Onu yazan Hacı Hüseyin Oğlu Osman 1794-1795
Tamirini yapan Mustafa Oğlu Muhammed 1894-1895

GÜMÜŞHANE EMİRLER CAMİİ VE MEDRESESİ

- BOSTAN, Hanefi, XV-XVI. Asırlarda Trabzon Sancağında Sosyal ve İktisadi Hayat, Ankara 2002.
- Cumhuriyetin 75. Yılında Gümüşhane, 1999.
- ÇAL, Halit, Niksar'daki Türk Eserleri, İstanbul 1989.
- ÇUBUKÇU, Salih, 'Gümüşhane Ve Çevresindeki Tarihi Kalıntıların Korunmaları ve Restorasyonları İle İlgili Düşünceler', AÜ DTCF Dergisi, C.XXXIV, S:1- 2, Ankara 1990, s.387- 393
- DANIŞMEND, İsmail Hakkı, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, C.1, İstanbul 1971.
- ERDENER, Haşim, Gümüşhane'nin Seyir Defteri, Ankara 1997.
- Evliya Çelebi, Seyahatname, c:I-II, İstanbul 1986.
- GÖKÇE, Salim, "RuyGonzales de Glavijo'nun Gezi Notlarına Göre Gümüşhane ve Çevresi",
- Geçmişte ve Günümüzde Gümüşhane Sempozyumu, Ankara 1991, s.85- 92.
- Gümüşhane Dergisi, Ankara 1969.
- Gümüşhane İl Yıllığı, Ankara 1967. Gümüşhane İl Yıllığı, Ankara 1973. Gümüşhane, Ankara 1966.
- KIZILTAN, Ali, Anadolu Beyliklerinde Cami ve Mescitler (XIV. yüzyıl Sonuna Kadar), İstanbul 1958
- ÖNEY, Gönül, Beylikler Devri Türk Sanatı XIV.- XV. Yüzyıl (1300- 1453),Ankara 1998.
- SAN, Sabri Özcan, Trabzon Salnamelerinde Gümüşhane Sancağı, (Yer ve Basım Tarihi Yok).
- Şakir Şevket, Trabzon Tarihi, (Sadeleştiren: İsmail Hacıfettahoğlu), Ankara 2001. ŞEN,
- Ömer, Trabzon Tarihi, Trabzon 1998. ŞENEL, Volkan, Gümüşhane Evleri, Trabzon 2002.
- TOZLU, Selahattin, XIX. yy'da Gümüşhane, Erzurum 1998
- YÜKSEL, Murat, Gümüşhane Kitabeleri, İstanbul 1997.